

Staraniem organizatorów wygłoszone referaty w formie artykułów zostały opublikowane w języku czeskim w recenzowanym czasopiśmie „*Studia Theologica*” 14, č. 3 [49] 2012, wydawanym przez wydziały teologiczne funkcjonujące w Republice Czeskiej i Słowackiej.

Urszula Wasilewicz
Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

MIĘDZYNARODOWA
KONFERENCJA NAUKOWA KANONISTÓW
PT. „PARAFIA W PRAWIE KANONICZNYM
I W PRAWIE POLSKIM”
GDAŃSK, 9-11 WRZEŚNIA 2012

W dniach 9-11 września 2012 r. w Gdańsku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim”, której organizatorami byli: Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Kuria Metropolitalna Gdańska, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL oraz Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL.

Otwarcia konferencji dokonali: abp Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, abp Józef Kardynał Glemp, Prymas Senior, oraz ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, Prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.

Gospodarz konferencji, abp Głódź, powitał wszystkich uczestników i prelegentów, w szczególności kard. Francesca Coccopalmerio, Przewodniczącego Papieskiej Rady Tekstów Prawnych; kard. Józefa Glempla; bpa dra Ryszarda Kasyń, Biskupa pomocniczego Archidiecezji Gdańskiej; bpa dra Krzysztofa Nitkiewicza, Biskupa Diecezji Sandomierskiej, konsultora Papieskiej Rady Tekstów Prawnych; bpa Antoniego Dziemianko, Biskupa Diecezji Pińskiej; bpa dra hab. Artura Mizińskiego, Biskupa pomocniczego Archidiecezji Lubelskiej, oraz ks. prof. Antonio Viana. Podziękował prof. Krukowskiemu, głównemu organizatorowi konferencji, za wybór Gdańska na miejsce spotkania naukowego kanonistów.

Następnie głos zabrał kard. Glemp. Podkreślił, jak potrzebny jest w dzisiejszych czasach dyktatury relatywizmu wysiłek kanonistów, dążących do wykazywania błędów w posługiwaniu się pojęciami oraz właściwym ich precyzowaniu w dobie przewartościowywania słów. Kardynał zaznaczył, że zagadnienie parafii jest bliskie ludziom i przybliżyła naukę Kościoła.

Profesor Krukowski podziękował gospodarzom za przyjęcie i przygotowanie konferencji, szczególnie abp Głódziowi. Następnie podkreślił, że temat konferencji jest zagadnieniem ważnym zarówno dla osób świeckich, należących do parafii, jak i dla duchownych, którzy sprawują nad nią pasterską pieczę.

Program konferencji obejmował cztery sesje, po dwie każdego dnia. Referaty zaprezentowało 11 prelegentów. Pierwszej sesji przewodniczył bp Miński.

Referat zatytułowany „Il concetto di parrocchia nel CIC 1983” (Pojęcie parafii w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.) wygłosił kard. Coccopalmerio. Prelegent zaproponował definicję parafii na podstawie kan. 515 § 1, 518 oraz 519 KPK/83, a także nauki Soboru Watykańskiego II. Parafia to terytorialna i lokalna wspólnota wiernych w Kościele partykularnym, któremu przewodniczy proboszcz jako pasterz własny, wypełniając swoje zadanie pod zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego, we współpracy z księżmi, diakonami i osobami świeckimi. Wyodrębnił siedem elementów konstytutywnych parafii: wspólnota wiernych, terytorialność, lokalność, część Kościoła partykularnego, pasterz własny (proboszcz), relacja podporządkowania i pomocniczości między biskupem diecezjalnym i proboszczem oraz działanie we współpracy proboszcza zarówno z innymi kapłanami, jak i wiernymi świeckimi. Prawodawca kodeksowy nie określa parafii pojęciem Kościoła. Interpretacja taka wynika z nauczania *Vaticanum II*, zwłaszcza z Konstytucji o Liturgii Świętej *Sacrosanctum concilium* (nr 41) oraz Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (nr 26 i 28). Prelegent wyjaśnił także, że choć istnieją inne rodzaje wspólnot kościelnych, jak rektoraty, stowarzyszenia, grupy, nie można jednak określać ich jako parafia ani Kościoł, ponieważ nie mają *il capo*, który reprezentuje biskupa, jak również erygowane są tylko dla określonej grupy ze względu na ich charyzmat, cel działania bądź jakieś inne przymioty.

Po referacie kard. Coccopalmerio nastąpiła dyskusja. Ks. dr Zbigniew Jaworski zasygnalizował zagadnienie kościołów w Stanach Zjednoczonych zamykanych ze względów finansowych, i czy w takiej sytuacji „wyplacalność” nie powinna być istotnym elementem parafii. Kardynał odpowiedział, że parafia jakkolwiek powinna mieć środki finansowe na swoją działalność, jednak „wyplacalność” nie jest jej fundamentalnym komponentem. Głos zabrał ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL, który poruszył problem ewentualnego zaskarżenia decyzji biskupa o likwidacji parafii ze względu na jej „niewyplacalność”. Profesor zaznaczył, że sytuacje takie mają miejsce w Stanach Zjednoczonych w przypadku „polskich” parafii. Wierni nadal się gromadzą. Zostają jednak włączeni do innych parafii, w których niestety nie ma duszpasterstwa w języku polskim. Parafianie twierdzą, że są w stanie utrzymać księdza i parafię, ale sami nie mogą zaskarżyć takiej decyzji, ponieważ nie mają zdolności procesowej. Profesor zapytał, czy w takiej

sytuacji można złożyć rekurs do Papieskiej Rady Tekstów Prawnych na podstawie art. 158 Konstytucji apostolskiej *Pastor bonus*. Kardynał Coccopalmerio ustosunkowując się do powyższych wypowiedzi zauważył, że np. w sytuacji połączenia pięciu parafii w jedną, z jednym proboszczem i ustanowienia pozostałych wikariuszami, można byłoby taką sprawę zgłosić do Papieskiej Rady Tekstów Prawnych.

Biskup Dziemianko poruszył kwestie przynależności do parafii osób, które nie były ochrzczone na skutek presji państwa, jak miało to miejsce w Rosji czy na Białorusi. Czy chrzest w Kościele katolickim w takiej sytuacji jest konieczny? – zapytał. Prelegent odpowiedział, że osoby te mogą zostać włączone do Kościoła katolickiego przez wyznanie wiary, dlatego ponowny chrzest nie jest konieczny.

W trakcie dyskusji głos zabrał także kard. Glemp. Podkreślił on, że istotnym elementem parafii jest Eucharystia, ponieważ tam jest parafia, gdzie jest Eucharystia i tam jest Eucharystia, gdzie jest parafia. Natomiast ks. dr Waldemar Gałązka, poruszając kwestie terytorialności, zaznaczył, że znajdujące się na terenie Polski trzy parafie ormiańskie są zarówno parafiami personalnymi, jak i terytorialnymi. W Stanach Zjednoczonych tymczasem mają miejsce sytuacje zapisywania się do innej parafii niż ta, do której należy się ze względu na zamieszkanie.

Kolejny referat pt. „Pozycja parafii w prawie polskim” wygłosił prof. dr hab. Bartosz Rakoczy. Poruszył zagadnienie podmiotowości prawnej parafii uregulowanej w kodeksie cywilnym oraz ustawie o stosunku państwa do Kościoła. Parafia ma pełnię praw w zakresie zawierania umów i prowadzenia działalności gospodarczej. Proboszcz jest organem zarządzającym, reprezentującym parafię. Profesor podkreślił, jak ważna w tym kontekście jest rola proboszcza – nowoczesna parafia to nowoczesny proboszcz, mający świadomość przysługujących mu uprawnień jako organowi osoby prawnej. Prelegent zauważył, że erygowanie parafii nie zostało uwzględnione w Krajowym Rejestrze Sądowym. W późniejszej dyskusji prof. Krukowski zwrócił uwagę, że zgodnie z ustawą o stosunku państwa do Kościoła, kościelne jednostki organizacyjne nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia właściwego organu administracji państwowej o ich utworzeniu przez władzę kościelną, w których określone są zarówno nazwa, siedziba, jak i jej granice. Zdaniem Prelegenta nie jest potrzebny rejestr kościelnych osób prawnych (parafii), gdyż problem uznania proboszcza jako organu zarządzającego, czy posiadania osobowości prawnej przez parafię, zazwyczaj polega na nieznanomości przez kontrahentów w tym zakresie prawa kanonicznego albo prawa świeckiego. W trakcie dyskusji zauważono, że banki przy niektórych czynnościach proboszcza wymagają podpisu biskupa bądź zaświadczenia od wojewody o posiadaniu osobowości prawnej. Niejednokrotnie nie wystarcza już zaświadczenie z kurii, że dany proboszcz jest nim faktycznie. Głos zabrał także ks. prof. dr hab. Ryszard Sztychmiller, który zauważył,

że potrzebne jest większe kształcenie urzędników w zakresie prawa kościelnego, poprzez wprowadzenie do edukacji prawniczej obowiązkowych przedmiotów z prawa kanonicznego.

Drugiej sesji przewodniczył bp R. Kasyna.

Pierwszy referat, pt. „Proboszcz terytorialny i proboszcz personalny”, zaprezentował bp Nitkiewicz. Omawiając kan. 515 § 1, 519 KPK/83 oraz kan. 281 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich podkreślił, że głównym zadaniem proboszcza – jako pasterza własnego – jest troska o wspólnotę pod władzą biskupa. Nie jest to jednak tylko zależność hierarchiczna. Granice tej wspólnoty określa terytorialność parafii. Prawo dopuszcza sytuację, w której ze względu na pewne przyjęte kryterium jakaś grupa w diecezji zostaje objęta odpowiednią troską duszpasterską zorganizowaną na sposób hierarchiczny. Powstaje wówczas parafia personalna, określona zarówno terytorialnie, jak i personalnie. Prelegent podał przykład parafii greckokatolickiej w Kostomłotach. Parafia ta jest terytorialna według kan. 281 § 1 KKKW, nie zaś personalna według KPK/83. Prezbiterzy mianowani proboszczami personalnymi mają te same prawa i obowiązki, co proboszczowie zgodnie z prawem powszechnym, które wykonują kumulatywnie. Powstawanie parafii personalnych dotyczy głównie ordynariatów wojskowych, Kościołów wschodnich, ordynariatów wschodnich obrządkowych czy duszpasterstwa migrantów.

Profesor Wojciech Góralski w referacie pt. „Wikariusz parafialny” omówił genezę oraz rozwój urzędu wikariusza parafialnego, który powstał już w pierwszych stuleciach działalności Kościoła. Prelegent przypomniał, że w KPK/17 nie było określenia wikariusza parafialnego, to jednak uznawany był za kapłana prawnie wyznaczonego do pomocy proboszczowi lub do zastępowania go w duszpasterstwie. Prawodawca kodeksowy wyróżniał pięć kategorii wikariuszy parafialnych: wikariusz osoby prawnej, inaczej aktualny (spełniający aktualne obowiązki duszpasterskie w parafii złączonej prawem z osobą prawną), wikariusz zarządca (zarządzał parafią wakuującą), wikariusz zastępca (zastępował proboszcza czasowo nieobecnego lub pozbawionego parafii wyrokiem sądowym), wikariusz pomocnik (zastępował proboszcza, który nie mógł należycie pełnić swoich obowiązków z powodu starości, niesprawności umysłowej lub innej przyczyny) oraz wikariusz współpracownik (pomagał proboszczowi, który z powodu dużej liczby parafian albo dla innych przyczyn sam nie mógł podołać zwyczajnej pracy duszpasterskiej). Prelegent wyjaśnił, że za sprawą Soboru Watykańskiego II urząd wikariusza parafialnego jest postrzegany w szerszym kontekście miejsca i roli parafii w strukturze Kościoła partykularnego oraz jej zadań duszpasterskich, a także w perspektywie zadań pasterskich biskupa diecezjalnego. Cytując Dekret o pasterskich zadaniach biskupów *Christus Dominus* podkreślił, że wikariusze parafialni „wkładają codzienną wybitną i czynną współpracę w posługę duszpasterską, pełniąc ją pod władzą pro-

boszcza. Z tego względu między proboszczem i jego wikariuszami winno mieć miejsce bratnie współzycie i zawsze powinna kwitnąć wzajemna miłość oraz poważanie” (nr 30).

Kolejny referat, pt. „Rady parafialne”, wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Wroczeński. Prelegent przybliżył historyczny rozwój rad parafialnych. Zauważył, że w pierwszych wiekach nie akcentowano potrzeby ich istnienia. Dopiero w późniejszym czasie, gdy duchowni i wierni świeccy stali się stanem bardziej pasywnym, podejmowano próby zaktywizowania wiernych świeckich do świadczenia pomocy. Prawodawca w KPK/17 wyraźnie stanowił, że biskup mógł dopuszczać roztropnych świeckich do rad na okres trzech lat. W dokumentach *Vaticanum II* znalazła się propozycja dotycząca ustanowienia jedynie diecezjalnej rady duszpasterskiej, której zadaniem ma być badanie i rozważanie tego wszystkiego, co dotyczy działalności duszpasterskiej i wyciąganie praktycznych wniosków. Brak było dyspozycji dotyczących uczestnictwa świeckich w tych radach. Prelegent zauważył, że już w 1947 r. Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła Statut Rady Parafialnej. Parafialna rada duszpasterska została uregulowana w kan. 536 KPK/83. Prawodawca stanowi, że należy w każdej parafii ustanowić radę duszpasterską, jeśli zdaniem biskupa diecezjalnego, po zasięgnięciu opinii rady kapłańskiej, okazałoby się to pożyteczne. Radzie przewodniczyć ma proboszcz, zaś członkami powinni być wierni wraz „z tymi, którzy z urzędu uczestniczą w trosce duszpasterskiej o parafię i pomagają w ożywianiu działalności pasterskiej” (kan. 536 § 1). Rada duszpasterska posiada jedynie głos doradczy i kieruje się normami określonymi przez biskupa diecezjalnego (kan. 536 § 2).

Ostatni referat nt. „Zarządzania parafią w sytuacjach nadzwyczajnych” wygłosił prof. M. Sitarz. Prelegent przedstawił okoliczności powstania sytuacji nadzwyczajnej w parafii, podmiot kompetentny do określenia, kiedy taka sytuacja zaistniała, kto i w jakiej kolejności przejmuje kierowanie parafią i jaki jest jego zakres kompetencji oraz czy te różnią się w zależności od rodzaju sytuacji nadzwyczajnej. Przyczyny sytuacji nadzwyczajnej *sede vacante* można podzielić na dwie kategorie – faktyczne (naturalne), tj. śmierć proboszcza, oraz prawne – utrata urzędu na skutek usunięcia, przeniesienia, zrzeczenia, upływu czasu (jeśli proboszcz był mianowany na określony czas) oraz zrzeczenia się przez proboszcza z chwilą ukończenia 75. roku życia. Profesor zaznaczył, że w partykularnym prawie polskim podejmowana była próba wprowadzenia kadencyjności proboszczów, jednak nie uzyskała wymaganej większości głosów na zebraniu plenarnym Konferencji Episkopatu Polski i w konsekwencji żaden biskup diecezjalny nie może mianować proboszcza na określony czas. W przypadku obietnicy złożonej proboszczowi, że np. „po dwóch latach przeniosę cię na lepszą parafię”, nie powoduje żadnego skutku prawnego zgodnie z kan. 153 § 2 KPK/83. Nadzwyczajna sytuacja *sede impedita* powstaje na skutek uwięzienia, zesła-

nia, wygnania, niezdolności lub słabszego zdrowia proboszcza lub innej przyczyny, która może powstać, kiedy proboszcz zostanie dotknięty ekskomuniką, interdyktem lub suspensą. Prelegent omówił zarządzanie parafią przed ustanowieniem administratora parafii – z mocy prawa kompetencje te ma wikariusz parafii, a w sytuacji, gdy jest ich kilku, najstarszy nominacją. Jeśli w parafii nie ma wikariusza, zarząd przejmuje proboszcz określony prawem partykularnym. Administrator parafii ma te same obowiązki i uprawnienia co proboszcz. Prelegent zaznaczył, że w sytuacji *sede impedita* kompetencje administratora powinny być dostosowane do stopnia i rodzaju niezdadności proboszcza.

Po zakończeniu sesji miała miejsce dyskusja. Ks. dr hab. Leszek Adamowicz, prof. KUL, zadał pytanie, czy w przypadku instytutów życia konsekrowanego biskup diecezjalny może „żądać” lub skłonić w jakiś sposób wyższego przełożonego, aby liczba wikariuszy została określona w zależności od wielkości parafii, zwłaszcza w kontekście problemu banicji czy trynacji. Głos zabrał także dr hab. Andrzej Szymański – poprosił bpa Nitkiewicza o ocenę przydatności kadencyjności proboszcza. Biskup, który był przychylny temu rozwiązaniu, jednocześnie zauważył, że KEP jednomyślnie podjęła decyzję, by urząd proboszcza nie był kadencyjny. Na kolejne pytanie dra Szymańskiego o „inne ważne względy”, które przemawiałyby za utworzeniem parafii personalnych, bp Nitkiewicz wymienił m.in. odległość, gęstość struktur czy wzmocnienie grup (tradycjonałści).

Głos w dyskusji zabrał również prof. Góralski. Postawił następujący problem: proboszcz otrzymuje dekret, w którym termin wygaśnięcia pełnienia przez niego urzędu określony jest na dzień 31 marca, zatem w dniu 1 kwietnia nie ma już władzy. Kto ma tę władzę w sytuacji, gdy nie ma nowego proboszcza? Profesor Sitarz podkreślił, że wierny ma prawo do opieki duszpasterskiej i do sakramentów. To prawo wiernego rodzi po stronie duchownego obowiązek. Proboszcz nie może zatem pozostawić parafii bez opieki. Ponadto prawo wiernego wywodzi się z prawa Bożego, zaś określenie terminów pochodzi z prawa czysto kościelnego.

Biskup Nitkiewicz zadał pytanie, czy w sytuacji problemów z usunięciem lub przeniesieniem proboszcza, można mianować administratora tymczasowego. Profesor Sitarz odpowiedział twierdząco.

Doktor hab. Szymański zapytał o zasadność podawania przez proboszcza na ogłoszeniach parafialnych każdej niedzieli kwoty zebranej „z tacy”. Profesor Wroczeński wyraził opinię, że jest to niepraktyczne, a nawet więcej, nie jest to kwestia interesująca dla parafian. Ks. dr hab. Stanisław Dubiel, prof. KUL, dodał jednak, że w myśl instrukcji KEP w sprawie zarządzania kościelnymi dobrami materialnymi z 2012 r., dane te powinno się podawać co niedziela.

Pierwszy dzień obrad uwieńczyła msza św. koncelebrowana w katedrze oliwskiej. Mszy św. przewodniczył kard. Coccopalmerio. Homilię wygłosił

bp Dziemianko, w której przybliżył problemy pracy duszpasterskiej na Białorusi.

W drugim dniu konferencji odbyły się dwie sesje, obydwu przewodniczył bp A. Dziemianko.

Pierwszą prelekcję, pt. „Udział diakonów, wiernych świeckich i stowarzyszeń w duszpasterstwie parafialnym”, przedstawił prof. Viana. Poruszył problem niedostatecznej liczby duchownych i ewentualnych rozwiązań proponowanych przez prawo kanoniczne. Sytuacja taka może powodować potrzebę reorganizacji duszpasterstwa w diecezjach. Kilka parafii może zostać powierzonych jednemu proboszczowi. Wikariusz parafialny może zostać zobowiązany do wykonania konkretnej posługi w różnych parafiach. Ponadto, mogą być mianowani administratorzy parafialni, czy erygowane parafie tymczasowe. Parafia może być kierowana przez kapłana-dyrektora. Prelegent, analizując kan. 517 § 2 KPK/83, podkreślił wynikające z niego obowiązki biskupa i kapłana-dyrektora oraz pozycję diakona we wspólnocie, dzięki której może pełnić większą część posługi duszpasterskiej w parafii. W wystąpieniu poruszył także kwestie partycypacji wiernych świeckich. Zauważył jednak, że pewne zadania zarezerwowane są duchownym, nawet jeśli nie są bezpośrednio związane z wykonywaniem władzy święceń czy jurysdykcji. Profesor zwrócił uwagę na niebezpieczeństwo i konsekwencje wyrażenia, że „wszystko idzie dobrze bez proboszcza”. Parafia bez proboszcza nie jest zjawiskiem pozytywnym i radosnym, podobnie jak w przypadku ich powstawania na terenach misyjnych, gdzie Kościół dopiero się rozwija. Rozwiązanie takie nie jest alternatywą dla tradycyjnych modeli zarządzania parafią. Świadczy natomiast o negatywnej konsekwencji spadku liczny powołań.

Po przerwie głos zabrał kard. Coccopalmerio, który przedstawił postęp prac nad reformą Księgi VI KPK/83. Pomimo pojawiających się głosów, aby nic nie zmieniać w Kodeksie, większość biskupów była zdania, że niektóre kwestie prawa karnego wymagają doprecyzowania. Aktualnie prace te są na etapie konsultacji poszczególnych kanonów.

Kolejny referat, pt. „Kompetencje proboszcza w realizacji misji nauczycielskiej Kościoła”, wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Krzywda. Pogłębienie słowa Bożego jest podstawowym obowiązkiem proboszcza jako pasterza własnego. Jest on pierwszym animatorem i nauczycielem wiary. Prelegent podkreślił, że nauczanie jest jednym z przekazań Tradycji, będącej strumieniem nowego życia wypływającym ze źródeł, mającym początek w Chrystusie, która dociera do wszystkich chrześcijan i włącza ich w dzieje Boga i ludzkości. W KPK/83 aż w 25 kanonach (756-780) zostały przedstawione formy realizacji tego zadania, tj. przepowiadania nieskażonego słowa Bożego oraz nauczania katechetycznego. Proboszcz ma poznać wspólnotę parafialną, aby lepiej głosić Ewangelię i dostosowywać ją do poziomu słuchaczy. Szczególną formą przepowiadania słowa Bożego jest homilia –

zarezerwowana wyłącznie dla kapłana lub diakona. Jest częścią samej liturgii, w której należy wyklądać podstawowe prawdy wiary oraz zasady życia chrześcijańskiego. Do zadań proboszcza należy także troska, by słowo Boże było przepowiadane również tym, którzy nie mogą korzystać ze zwyczajowej opieki duszpasterskiej. Profesor wyjaśnił, że przepowiadając naukę chrześcijańską, należy zachowywać normy wydane przez biskupa diecezjalnego. Proboszcz powinien troszczyć się o nauczanie katechetyczne dzieci, młodzieży i dorosłych, a w sposób szczególny o katechezę przygotowujących się do sakramentów.

Ostatnim w tej sesji był referat pt. „Kompetencje proboszcza w realizacji misji uświęcającej Kościoła”, który przedstawił prof. Krukowski. Prelegent zwrócił uwagę na pojęcie misji Kościoła i wyróżnienie w niej zadania uświęcania. Misja Kościoła, jako przedłużenie misji Chrystusa, w aspekcie podmiotowym jest jedna i polega na prowadzeniu ludzi do świętości, a w konsekwencji do zbawienia. Natomiast w aspekcie przedmiotowym w jednej misji Kościoła wyróżnia się trzy zadania – nauczania (głoszenie słowa Bożego), uświęcania (udzielanie ludziom środków uświęcających ustanowionych przez Chrystusa lub przez Kościół) oraz rządzenia (kierowanie wiernymi odpowiednio do celu przez stanowienie i egzekwowanie aktów prawnych). Profesor podkreślił, że nie można ich pojmować rozłącznie. Nauczanie ludzi służy jednocześnie ich uświęcaniu, a każde z tych trzech zadań (nauczania, uświęcania i rządzenia) sprawowane jest we wspólnocie hierarchicznie uporządkowanej. Zadanie uświęcania polega na sprawowaniu sakramentów świętych i sakramentaliów oraz innych aktów kultu Bożego przez osoby upoważnione zgodnie z przepisami prawa. Proboszcz ma szczególną pozycję wśród kapłanów (prezbiterów), jako najbliższych współpracowników biskupa w sprawowaniu zadania uświęcania wiernych. Następnie Prelegent omówił funkcje specjalnie powierzone proboszczowi z racji sprawowania urzędu (kan. 530 KPK/83), wymieniając: udzielanie sakramentu chrztu, sakramentu bierzmowania osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci, udzielanie Wiatyku i namaszczenia chorych, a także udzielanie apostołskiego błogosławieństwa, asystowanie przy zawieraniu małżeństwa i ich błogosławieniu, odprawianie pogrzebów, święcenie źródła chrzcielnego w okresie wielkanocnym, prowadzenie procesji poza kościołem i dokonywanie uroczystych poświęceń poza kościołem, a także bardziej uroczyste sprawowanie Eucharystii w niedziele i święta. Profesor zaznaczył, że inne obowiązki proboszcza w zakresie misji uświęcania nie zawsze stanowią uszczegółowienie funkcji wymienionych w kan. 530. Należą do nich: obowiązek troski o to, aby Eucharystia stała się centrum życia parafialnego, częste przystępowanie wiernych do sakramentów Najświętszej Eucharystii i pokuty, obowiązek ofiarowania mszy św. za parafian we wszystkie niedziele i święta nakazane we własnej diecezji, uprawnienie i obowiązek do spowiadania wiernych na mocy urzędu, władza udzielania

dyspens małżeńskich osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci i w wypadku nagłym, uprawnienie do udzielania dyspens lub zamiany ślubu prywatnego, władza do zawieszenia, dyspensowania lub zamiany (złagodzenia) przysięgi przyrzekającej oraz władza udzielania dyspens lub zamiany dotyczącej obowiązku przestrzegania dni świątecznych i postu.

Przed rozpoczęciem czwartej i ostatniej sesji konferencji głos zabrał abp Andrzej Dzięga, Metropolita Szczecińsko-Kamieński. Pogratulował zorganizowania konferencji oraz podziękował za dynamiczną współpracę na różnych obszarach pracy prawniczej. Jako przewodniczący Rady Prawnej KEP poinformował o pracy nad aneksami dotyczącymi formacji w seminariach, o proceduralnych kwestiach zbierania ofiar wiernych (gospodarczych kwestiach prowadzenia przez parafie działalności gospodarczej) oraz o wstrzymaniu prac nad dokumentem dotyczącym administrowania cmentarzem.

Pierwszy referat w czwartej sesji, pt. „Kancelaria parafialna”, wygłosił ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz. Kancelaria parafialna ma być konkretnym miejscem, gdzie można realizować podstawowe cele wspólnoty parafialnej. Aby odpowiednio zadbać o potrzeby wiernych, proboszcz jako ich pasterz własny i jego zastępcy mają nadać wymiar duszpasterski swoim działaniom. W takim posługiwaniu konieczne jest zachowanie podstawowych reguł administrowania wspólnotą, byleby nie były sztucznie eksponowane. Nie można zagubić podstawowego celu zbawczego posługiwania ludowi Bożemu. Dlatego ważne jest prowadzenie ze starannością parafialnych ksiąg metrykalnych, które są wiarygodnymi dokumentami publicznymi z zakresu sakramentalnego życia wiernych. Wszelki zakres posługiwania – czynności administracyjne, rozmowy, rady, indywidualne przygotowanie do sakramentów, wydawanie odpisów i zaświadczeń mają być podejmowane w duchu wiary, jako posługa z pasterską troską o parafian i innych, którzy korzystają z kancelarii parafialnej. Prelegent wskazał, że kancelarię parafialną można rozumieć negatywnie, jedynie jako miejsce administracyjnego urzędowania proboszcza. Ważne jest, aby także i to miejsce wykorzystać w sposób pozytywny do budowania wspólnoty Kościoła, przez indywidualne spotkania proboszcza z wiernymi, którzy zostali mu powierzeni. Troska o kancelarię parafialną należy głównie do proboszcza. Udział świeckich w zakresie czynności pomocnych może polegać na wspieraniu przy pracach biurowych, trosce o sporządzanie kopii ksiąg metrykalnych, czy też pomocy w przygotowaniu propozycji stosownych pism. Najważniejszym zadaniem kancelarii parafialnej jest prowadzenie ksiąg ochrzczonych, małżeństw i zmarłych, a także księgę bierzmowanych. Zapisy w księgach metrykalnych służą nie tylko dokumentowaniu tego, co istotnego i zbawczego wydarzyło się we wspólnocie parafialnej w zakresie sakramentalnego posługiwania Kościoła, są one również wiarygodnym źródłem potwierdzającym nabycie przez wiernych praw i obowiązków kanonicznych oraz zdolności do czynności prawnych we wspólnocie. Dlatego prowadzący księgi metrykalne

i parafialne są zobowiązani do rzetelności, dokładności i sumienności w sporządzaniu pojedynczych aktów i należyj stałej troski o ich zasoby.

Ostatnim podczas konferencji referatem było wystąpienie prof. S. Dubiela nt. „Zarządzania dobrami materialnymi w parafii”. Prelegent przypomniał, że Kościół swoją misję wykonuje w warunkach ziemskich i dlatego musi się posługiwać środkami doczesnymi. Potrzebując tych dóbr, posługuje się nimi tylko w takim stopniu, w jakim wymaga pełnione przez niego posłannictwo stosując wyłącznie te środki, które są zgodne z Ewangelią i dobrem powszechnym. Biskup diecezjalny jest głównym zarządcą majątku kościelnego w swojej diecezji z zaznaczeniem, że należyne mu uprawnienie wykonuje pod władzą Biskupa Rzymskiego, bez naruszania jego praw oraz bez naruszania uprawnień innych osób, które mogą być zapisane w stosownych dekretach, co wynika z hierarchicznej struktury Kościoła. Do ważnych obowiązków proboszcza należy administrowanie, czyli zarządzanie majątkiem parafii (kan. 532, 1279 KPK/83). Profesor często powoływał się na Instrukcję KEP w sprawie zarządzania kościelnymi dobrami materialnymi (w wersji przedłożonej RBD na Jasnej Górze 25 sierpnia 2012 r.), zwłaszcza w kwestii dzierżawy, najmu, użyczenia, które powinny być sporządzone w formie pisemnej, z zachowaniem prawa państwowego. Umowa taka może obowiązywać dwa lata, zaś dłuższy okres wymaga pisemnej zgody biskupa diecezjalnego. Prelegent podkreślił, że potrzebna i ważna jest biegła znajomość odpowiednich norm prawnych, zarówno prawa kościelnego, jak i cywilnego, na których Kościół w znacznej mierze funkcjonuje w sprawach majątkowych.

Po wygłoszeniu referatów nastąpiła dyskusja. Ks. dr Czesław Bielec podkreślił, jak ważna w pracy kancelarii jest funkcja duszpasterska. Często na Zachodzie prace kancelaryjne pełnią sekretarki, co może zostać odebrane jako zaniedbywanie pracy duszpasterskiej i uciekanie od odpowiedzialności. W czasie dyskusji zapytano prof. Dubiela o to, jak ma postępować proboszcz jako administrator dóbr w sytuacji, gdy jego parafia jest zadłużona. Prelegent odpowiedział, że zależne jest to od konkretnej sytuacji, zarówno zadłużonej parafii, jak i możliwości finansowych diecezji. W takim stanie rzeczy znaczące będą ustalenia z biskupem diecezjalnym, ponieważ brak jest innych ustaleń prawnych na te okoliczności.

Zamknięcia konferencji dokonał prof. J. Krukowski. Prezes SKP podziękował wszystkim prelegentom i gościom, a w sposób szczególny organizatorowi i gospodarzowi abp. S.L. Głódziowi, któremu Walne Zebranie nadało tytuł członka honorowego SKP. Profesor zapowiedział publikację materiałów pokonferencyjnych.